

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาภาษาไทยร่วมกับสวนสมุนไพร

Designing an integrated learning activity combining the Thai language subject with a herb garden

ปรีชา เสนานิมิตร และสุภาณี เส่งศรี

Preecha Senanimit And Supanee Sengsri

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author, E-mail: preecha65@nu.ac.th

Received 06/06/2023 | Revised 23/08/2023 | Accepted 24/08/2023

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาภาษาไทยร่วมกับสวนสมุนไพร สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะแต่งคำประพันธ์ “โคลงสี่สุภาพ” ในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญและรู้คุณค่าของพืชสมุนไพร อันเป็นผลผลิตจากธรรมชาติที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตั้งแต่โบราณ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) เรียนรู้ฉันทลักษณ์โคลงสี่สุภาพ 2) ศาสตร์พระราชาสู่ภูมิปัญญาสมุนไพร 3) รู้คุณค่าสรรพคุณสมุนไพร 4) สร้างสรรค์บทกวี “สมุนไพรใกล้ตัวฉัน” กิจกรรมการเรียนรู้นี้ออกแบบกิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและสัมผัสประสบการณ์ตรง เป็นการบูรณาการทักษะแต่งคำประพันธ์ รายวิชาภาษาไทยพื้นฐานร่วมกับแหล่งสมุนไพรใกล้ตัว เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และผลิตสื่อด้านสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่นของไทยให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ; พืชสมุนไพร; การแต่งคำประพันธ์; โคลงสี่สุภาพ

Abstract

Designing Integrated Learning Activities: Thai Language Subject in Collaboration with a Herbal Garden for Grade 10 Students. This integrated learning activity is designed to develop the skill of composing poetry, specifically "Klong Si Suphap," in the fundamental Thai language subject. Additionally, it aims to promote awareness of the importance and value of herbal plants, which are natural products that have been used by humans for medicinal purposes since ancient times. The activity is divided into four components.

1) Learning about the characteristics of "Klong Si Suphap" poetry. 2) Exploring the wisdom of Thai herbal plants. 3) Understanding the beneficial properties of herbal plants. 4) Creating original poems titled "Herbal Plants Close to Me." This learning activity is designed with a focus on student participation, allowing them to engage in hands-on experiences. It is an integrated approach that combines the skill of composing poetry in the fundamental Thai language subject with a nearby herbal garden. The goal is for students to use the herbal garden as a learning resource and produce media related to herbal plants for practical use. Furthermore, it contributes to the conservation of local herbal plants in Thailand for future generations.

Keywords: Integrated learning; herbal plants; composing poetry; Klong Si Suphap.

บทนำ

พืชสมุนไพรเป็นผลผลิตจากธรรมชาติที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตั้งแต่โบราณ สมุนไพรสามารถรักษาโรคบางชนิดได้โดยไม่ต้องใช้ยาแผนปัจจุบัน ซึ่งยาแผนปัจจุบันมีราคาสูง หรือหาซื้อได้ยาก ต่างจากสมุนไพรพื้นบ้านที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เพราะส่วนใหญ่ได้จากพื้นที่มีอยู่ทั่วไป ใช้เป็นยาบำรุงให้ร่างกายแข็งแรง การส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักพืชสมุนไพร จะช่วยให้เยาวชนรู้จักสรรพคุณสมุนไพรแต่ละชนิด สามารถนำสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามแบบแผนโบราณ ทำให้เห็นคุณค่าและกลับมาดำเนินชีวิตใกล้ธรรมชาติยิ่งขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ได้แนวคิดมาจากสวนสมุนไพรที่โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม ซึ่งไม่ได้เป็นที่นิยมหรือได้รับความสนใจจากผู้เรียน เพื่อเป็นการนำสวนสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้สวนสมุนไพรเป็นแหล่งเรียนรู้ เสริมสร้างความรู้แก่ผู้เรียน จึงมีแนวคิดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ขึ้น ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้มีการจัดการเรียนรู้ในสาระหลักภาษาและการใช้ภาษา เรื่องการแต่งคำประพันธ์ โดยใช้ถ้อยคำต่าง ๆ เรียงร้อยในรูปแบบร้อยกรอง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ซึ่งการเขียนดังกล่าวมีลักษณะบังคับเรียกว่า “ฉันทลักษณ์” โดยผู้เรียนจะต้องนำคำมาเรียงร้อยหรือจัดวางในที่ที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดความหมายและเรื่องราวที่สร้างความสุนทรียะ ความรู้สึกสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด หรือแรงบันดาลใจแก่ผู้อ่าน โดยส่วนใหญ่งานเขียนร้อยร้อยกรองมักจะปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยเรื่องต่าง ๆ และถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดของภาษาไทย อีกทั้งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่คนไทยทุกคนภาคภูมิใจ เพื่อตระหนักถึงความสำคัญของสมุนไพรซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรักษาสุขภาพ และพัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม ดังนั้นจึงจัดทำโครงการ เรียนรู้สมุนไพรเลิศล้ำผ่านลำนำกานต์กลอนกวี เป็นการบูรณาการทักษะแต่งคำประพันธ์ รายวิชาภาษาไทยพื้นฐานร่วมกับแหล่งสมุนไพรใกล้ตัว เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และผลิตสื่อด้านสมุนไพร มาใช้ให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่นของไทย

การเรียนรู้แบบบูรณาการ

จอห์น ดิวอี้ ปรมาจารย์ทางการศึกษาชาวอเมริกา ได้อธิบายถึงความจำเป็นที่โรงเรียนต้องจัดให้มีการสอนแบบ “บูรณาการ” (Integrate curriculum) หรือการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่เน้นการเรียนรู้เป็นรายวิชา ว่า ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของมนุษย์นั้น จะผสมผสานกัน มิได้แยกออกเป็นส่วน ๆ ทั้งนี้ มนุษย์จำเป็นต้องใช้ทักษะหลายประการในการเรียนรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาง่าย ๆ หรือซับซ้อนเพียงใดก็ตาม แต่การที่โรงเรียนเน้นการสอนแยกเนื้อหาวิชา จะทำให้การเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน เพราะเด็กมองไม่เห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่เรียน กับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงนอกโรงเรียน ดังนั้น หลักสูตรที่เน้นการสอนแบบบูรณาการจะสอดคล้องกับชีวิตจริงของเด็กมากกว่า โดยจะช่วยให้เด็กเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทั้งยังกระตุ้นให้เด็กใฝ่เรียนรู้ เนื่องจากเขาสามารถนำเนื้อหาและทักษะที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 19) อ้างถึงใน พระเทพเวที, 2531: 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

โศภนา บุญยะกลิ่นพ (2546: 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสอนแบบบูรณาการ หมายถึงการสอนซึ่งนำเอาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยใช้สาระการเรียนรู้ใดสาระการเรียนรู้หนึ่งเป็นแกนหลักแล้วขยายวงกว้างขวางออกไป เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง

นิรมล ศตวุฒิ (2547: 74) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสอนแบบบูรณา หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม (Holistic Way) ระหว่างวิชาต่าง ๆ อย่างมีความหมายตามสภาพความเป็นจริงในชีวิตหรือสภาพปัญหาสังคมที่ซับซ้อน

จากการประมวลความหมายการสอนแบบบูรณาการที่นักการศึกษากล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการมีความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยช่วยให้เกิดความสอดคล้องกับชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้และการจัดการแหล่งเรียนรู้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ (2545: 19) ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ไว้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคลหรือปราชญ์ชาวบ้าน (Local Wisdom) ประกอบด้วยบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขาวิชาชีพ บางท่านอาจเป็นผู้มีทักษะความชำนาญ ในแต่ละสาขาวิชาชีพบางท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้าน บางท่านเป็นอดีตข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บางท่านเป็นผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่น และบุคลากรในสถานศึกษาเองก็มีทั้งความชำนาญ ความรู้หรืออาชีพเสริมรายได้ที่ทออยู่เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักการภารโรง ตลอดจนผู้เรียน รุ่นพี่หรือผู้เรียนชั้นที่โตกว่า ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงบูรณาการในการศึกษาได้

2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วทั้งในสถานศึกษาและท้องถิ่น เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งอาจเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติแล้ว หรือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น

สมุน อมรวิวัฒน์ (2544: 25) จำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้ 4 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในท้องถิ่นซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ขาวนา ขาวสวน ขาวไร่ ข่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ ภูมิปัญญา ศิลปิน นักกีฬา เป็นต้น

2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ สถานที่ราชการ หอสมุดตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงมหรสพ โรงงานอุตสาหกรรม ถนน สะพาน เขื่อน ฝายทดน้ำ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน เป็นต้น

3. แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก พืชพันธุ์ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เป็นต้น

4. แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

ที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ประกอบด้วย แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่และภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกประเภทของแหล่งการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงลักษณะที่ตั้งและลักษณะการใช้งานทรัพยากรที่มีอยู่และบริบทของท้องถิ่น

การจัดการแหล่งเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถจัดให้มีขึ้นในสถานศึกษา มีได้หลายชนิดขึ้นอยู่กับพื้นที่ และกำลังความสามารถของสถานศึกษาเอง เช่น หากมีพื้นที่บริเวณกว้างขวาง อาจเลือกจัดแหล่งการเรียนรู้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนสัตว์ ศูนย์กีฬา หรือจัดเป็นที่เรียนที่อ่านหนังสือเคลื่อนที่ เป็นต้น

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพราะเป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน การเขียน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดไป ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญในการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความสำคัญวิชาภาษาไทย

ทำไมต้องเรียนภาษาไทย ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงาน และดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จาก

แหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ลักษณะคำประพันธ์ “โคลงสี่สุภาพ”

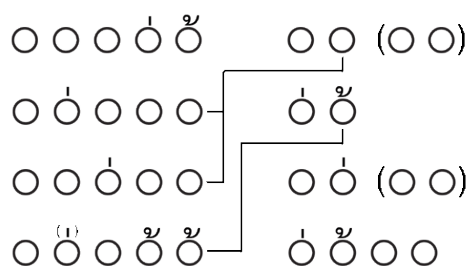
โคลงสี่สุภาพ เป็นโคลงชนิดหนึ่งที่กวีนิยมแต่งมากที่สุด ด้วยเสน่ห์ของการบังคับวรรณยุกต์เอกโทที่ลงตัว ไพเราะสวยงาม คำว่า สุภาพ หมายถึงคำที่มีได้มีรูปวรรณยุกต์ โคลงสี่สุภาพ มีมาตั้งแต่สมัยต้นอยุธยา ในมหาชาติคำหลวง โคลงนิราศหริภุญชัย โคลงมัทราตี่เชียงใหม่ และลิลิตพระลอ โคลงนิราศพระบาท กาพย์ห่อโคลงพระราชนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร สมัยธนบุรี ได้แก่ โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี และลิลิตเพชรมงกุฎ สมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมที่ใช้โคลงสี่สุภาพที่เด่นๆ ได้แก่ ลิลิตตะเลงพ่าย โคลงนิราศนรินทร์ โคลงนิราศสุพรรณ โคลงโลกนิติ สามกรุง โคลงสี่สุภาพเป็นคำประพันธ์ที่กวีชอบแต่ง และผ่านการพัฒนามายาวนานจนมีฉันทลักษณ์ที่ลงตัว และเป็นแบบฉบับดั้งที่ยึดถือกันในปัจจุบัน

ลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ

1. **คณะ** โคลงสี่สุภาพ 1 บทมี 4 บาท โดย 1 บรรทัดคือ 1 บาท แต่ละบาทมี 2 วรรค บาทที่ 1 บาทที่ 2 และบาทที่ 3 มีจำนวนคำเท่ากัน คือ วรรคหน้ามี 5 คำ ส่วนวรรคหลังมี 2 คำบาทที่ 4 วรรคหน้ามี 5 คำเช่นกัน แต่วรรคหลังจะมี 4 คำ รวมทั้งสิ้น 1 บทจะมี 30 คำ

2. **คำสร้อย** คำสร้อย คือคำที่แต่งท้ายบาทของโคลงตามข้อบังคับ เพื่อให้ได้ใจความครบถ้วน ถ้าโคลงบาทใดได้ความครบถ้วนแล้ว ก็ไม่ต้องเติมคำสร้อย ตำแหน่งที่กำหนดให้เติมคำสร้อยคือ ท้ายบาทที่ 1 และท้ายบาทที่ 3 คำสร้อยต้องมีแห่งละ 2 คำเสมอ โดยคำแรกเป็นคำสุภาพที่ต้องการเสริมความให้สมบูรณ์ ส่วนคำหลังมักลงท้ายด้วยคำต่อไปนี้ “พ่อ แม่ พี่ รา แล เลย เอย นา นอ เนอ ฤ ฮา แส เเฮย” และมีอีกคำหนึ่งที่พบในโคลงโบราณ คือคำว่า “บาร์” ซึ่งใช้คำสร้อยได้ครบพยางค์โดยไม่ต้องเติมคำอื่น

3. **คำสัมผัส เอก โท และ คำตาย** โคลงสี่สุภาพบังคับรูปวรรณยุกต์ เอก โท คือ บังคับรูปวรรณยุกต์เอก 7 ตำแหน่ง รูปวรรณยุกต์โท 4 ตำแหน่ง ในการแต่งโคลงสี่สุภาพ บางครั้งเมื่อไม่สามารถหาคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก หรือรูปวรรณยุกต์โทมาใช้ในที่บังคับวรรณยุกต์ตามแผนผังได้ จำเป็นต้องใช้คำ “เอกโทษ” หรือคำ “โทโทษ” คือ นำคำที่ต้องการใช้ไปเปลี่ยนให้เป็นรูปวรรณยุกต์เอก หรือโท แต่ถ้าไม่จำเป็นอย่างยิ่งแล้วก็ไม่ควรใช้ เพราะทำให้รูปคำเสีย และความหมายอาจเปลี่ยนไป เช่น ใช้คำว่า “ข้า” แทนคำว่า “ฆ่า” เป็นต้น และในอีกกรณีหนึ่งคือ คำเอกและคำโทที่อยู่ติดกัน บางครั้งอาจสลับที่กันได้ ในโคลงสี่สุภาพนั้น มีการใช้เสียง “คำตาย” แทนวรรณยุกต์เอกได้ทุกแห่งที่บังคับรูปวรรณยุกต์เอก ไม่ว่าคำตายนั้นๆ จะมีเสียงวรรณยุกต์ใด อาจเป็นคำตายเสียงเอก เช่น บาด จิต หรือคำตายเสียงโท เช่น วาด ภาพ หรือคำตายเสียงตรี เช่น พบ รัก เป็นต้น

ฉันทลักษณ์โคลงสี่สุภาพ

ความหมายและความสำคัญสมุนไพร

ความหมายของสมุนไพร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง พืชที่ใช้ทำเป็นเครื่องยาสมุนไพรกำเนิดมาจากธรรมชาติและมีความหมายต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะ ในทางสุขภาพ หมายถึงทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาโรค ความหมายของยาสมุนไพรใน พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ใดระบุว่า ยาสมุนไพร หมายความว่า ยาที่ได้จากพฤกษชาติสัตว์หรือแร่ธาตุ ซึ่งมีได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพ เช่น พืชก็ยังเป็นส่วนของราก ลำต้น ใบ ดอก ผล ฯลฯ ซึ่งมีได้ผ่านขั้นตอนการแปรรูปใด ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางการค่านั้น สมุนไพรจะถูกจัดแบ่งในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถูกหั่นให้เป็นชิ้นเล็ก บดเป็นผงละเอียด หรืออัดเป็นแท่ง อาจกล่าวได้ว่า สมุนไพร (Medicinal Plant or Herb) หมายถึง ยาที่ได้จากส่วนของพืช สัตว์ และแร่ ซึ่งยังมีได้ผสมปรุง หรือ แปรสภาพ และใช้เพื่อบรรเทาหรือรักษาอาการเจ็บป่วย

สมพร ภูติยานันต์ (2542) ได้ให้ความหมายของสมุนไพร (crude drugs) ว่ายาธรรมชาติทั้ง แห้งและสดในสภาพที่ยังไม่ได้แปรรูป ทั้งที่ได้จากพืชและแร่ธาตุ ส่วนพืชสมุนไพร (medicinal plant) นั้น ได้ให้ความหมายไว้ว่า พืช ยาธรรมชาติทั้งสดและแห้งในสภาพที่ยังไม่ได้แปรรูป โดยเฉพาะพืชสมุนไพรที่อยู่ใต้ดินหรือเหนือดิน นำมาใช้ประโยชน์ทางป้องกันและรักษาโรค รวมถึงบำรุงร่างกายให้ อยู่ดีมีสุข

ประโยชน์ของสมุนไพร คือ

1. ใช้เป็นยาบำบัดรักษาโรค
2. ใช้เป็นอาหาร
3. ใช้เป็นเครื่องสำอาง
4. ใช้เป็นอาหารเสริมบำรุงร่างกาย
5. ใช้ขับสารพิษ
6. ใช้เป็นเครื่องดื่ม
7. ช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

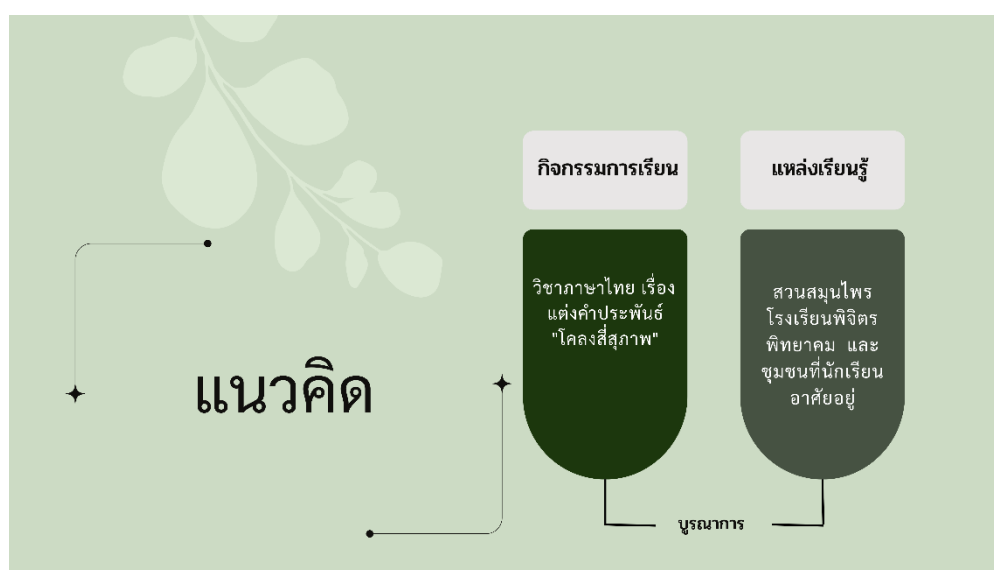
ความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ สมุนไพรคือพืชที่ใช้เป็นเครื่องยาสมุนไพรที่เกิดจากธรรมชาติและมีความหมายต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะในทางสุขภาพ โดยใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาโรค เป็นยาที่ได้จากส่วนของพืช สัตว์ และแร่ ซึ่งยังมีได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพ ใช้เพื่อบรรเทาหรือรักษาอาการเจ็บป่วย สมุนไพรจะถูกจัดแบ่งในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน

ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ นับเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อที่ท้องถิ่นได้สั่งสมและสืบทอดต่อกันมา โดยเรียนรู้มาจากรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย สู่รุ่นลูกหลานและญาติพี่น้อง โดยผ่านวิธีการหลายอย่าง เช่น การอนุรักษ์ พื้นฟู การประยุกต์ และการสร้างใหม่ ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ความเฉลียวฉลาด ในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านของคนรุ่นปู่ ย่า ตา ยายหรือ

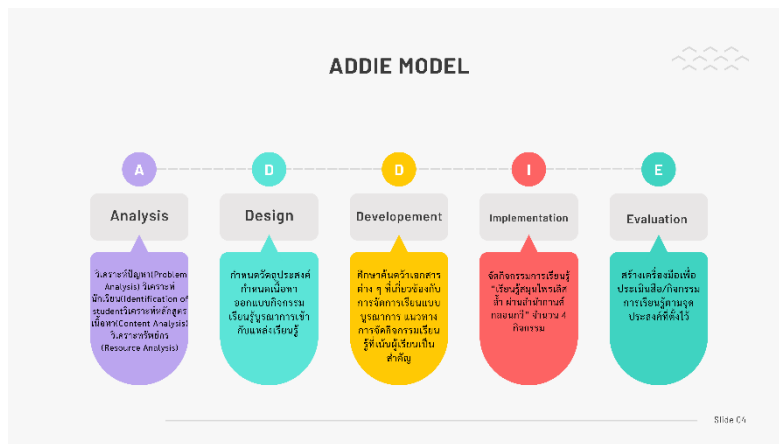
บรรพบุรุษจึงนับเป็น เครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการป้องกันและแก้ปัญหาสุขภาพของสมาชิกใน ชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้คนสมัยก่อนพึ่งพาอาศัยธรรมชาติแทบทุกด้าน ตั้งแต่อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ทั้งนี้พืชสมุนไพรเป็นผลผลิตจากธรรมชาติที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการรักษา โรคร้ายไข้เจ็บตั้งแต่โบราณกาล ดังนั้น การใช้สมุนไพรพื้นบ้านจึง ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ล้ำค่าของ สังคมไทยที่เกิดจากความสามารถ

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการดูแล สุขภาพมีความหลากหลายและสืบทอดต่อกันมาโดยบรรพบุรุษ มีประโยชน์แก่สังคมไทยในปัจจุบัน ช่วยใน การป้องกันและแก้ปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการรักษาโรคและบำรุงสุขภาพ

แนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาภาษาไทยร่วมกับสวนสมุนไพร

กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ ช่วยสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นคุณค่าและสรรพคุณ สมุนไพรพื้นบ้านของไทย เป็นการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนให้เกิดประโยชน์ ทั้งยังพัฒนา ทักษะการแต่งคำประพันธ์ “โคลงสี่สุภาพ” และสร้างสรรค์การจัดทำสื่อการเรียนการสอนสมุนไพรพื้นบ้าน อีกด้วย กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้เป็นการออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สัมผัสประสบการณ์ตรง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนร่วม ชั้นเรียน ภายใต้กิจกรรม “เรียนรู้สมุนไพรเลิศล้ำ ผ่านล่านำกานต์กลอนกวี”

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE MODEL

การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนนั้นมีความสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นส่วนสำคัญโดยใช้ ADDIE MODEL ดังนี้

A = Analysis วิเคราะห์ปัญหา (Problem Analysis) วิเคราะห์นักเรียน (Identification of student) วิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ทรัพยากร (Resource Analysis)

D = Design กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหา ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการเข้ากับแหล่งเรียนรู้

D = Development ศึกษา ค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนแบบบูรณาการ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

I = Implementation จัดกิจกรรมการเรียนรู้ “เรียนรู้สมุนไพรเลิศล้ำ ผ่านลำนำกานต์กลอนกวี” จำนวน 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ฉันทลักษณ์ “โคลงสี่สุภาพ”

กิจกรรมที่ 2 ศาสตร์พระราชาสู่ภูมิปัญญาสมุนไพร

กิจกรรมที่ 3 รู้คุณค่า สรรพคุณสมุนไพร

กิจกรรมที่ 4 สร้างสรรค์บทกวี “สมุนไพรใกล้ตัวฉัน”

E = Evaluation สร้างเครื่องมือเพื่อประเมินสื่อ/กิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

รายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาภาษาไทยร่วมกับสวนสมุนไพร

กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ฉันทลักษณ์ “โคลงสี่สุภาพ” โดยวัตถุประสงค์การเรียนรู้ คือ ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในฉันทลักษณ์และลักษณะบังคับของคำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ

กิจกรรมที่ 2 ศาสตร์พระราชาสู่ภูมิปัญญาสมุนไพร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ สอดแทรกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถระบุสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ สามารถอธิบายข้อคิดและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ 3 รู้คุณค่า สรรพคุณสมุนไพร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถบอกความสำคัญของพืชสมุนไพร ตระหนักและเห็นคุณค่าของพืชสมุนไพร

กิจกรรมที่ 4 สร้างสรรค์บทกวี “สมุนไพรใกล้ตัวฉัน” วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถแต่งคำประพันธ์ “ประเภทโคลงสี่สุภาพ” ในหัวข้อที่กำหนดได้

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

บทสรุป

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาภาษาไทยร่วมกับสวนสมุนไพร สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นับว่าเป็นกิจกรรมมีประโยชน์แก่ผู้เรียน เป็นการจัดทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนพิจิตรพิทยาคม “สวนสมุนไพร” ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรง สามารถนำไปต่อยอด ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งในโรงเรียนและชุมชน นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะแต่งคำประพันธ์ “โคลงสี่สุภาพ” แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงาน สามารถผลิตสื่อและเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ ที่สนใจ เป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนัก รู้คุณค่าสมุนไพรและอนุรักษ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่นของไทยให้คง อยู่สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). สารมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยใน หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). สมุนไพร.
<https://www.rama.mahidol.ac.th/poisoncenter/th/pois-cov/Herbal>
- ชมรมฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยโรคมะเร็งแห่งประเทศไทย. (6 กรกฎาคม 2553). ความหมายสมุนไพร.
<https://www.siamca.com/article/detail/154>.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2547). การจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจากผู้เรียน. กรุงเทพฯ : วงการครู.
- บุญเหลือ ใจมโน. (2555). การแต่งคำประพันธ์.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). ศาสตร์และศิลป์ของการสอน. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- โศภนา บุณยะกลัมพ. (2546). แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ.กรุงเทพฯ: โมเดอร์น อคาเดมิก เซ็นเตอร์.

- สมจิต จันทรฉาย. (2557). การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 1127102 การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.
- สมพร ภูติยานันต์. (2542). การตรวจเอกลักษณะพืชสมุนไพร (ภาคพิเศษ). กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาตำรา สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : ไทย. วัฒนาพานิชย์.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- อลงกรณ์ พลอยแก้ว. (2564). โคลงสี่สุภาพ. (6 สิงหาคม) <https://www.truelookpanya.com/learning/detail/34245>